

Qüestions d'Història de la Filosofia Contemporània I

**La raó civil i el modern art polític
(investigacions hegelianes sobre l' $\tilde{\eta}\thetao\varsigma$)**

Tardor, 2025-2026

Aquests apunts poden contenir imprecisions.

No són substitut d'anar a classe, ni pretenen suplir la docència.

Són uns apunts parcials.

Qüestions d'Història de la Filosofia Contemporània I

- 1 -

Ontologia de la πόλις: contingència y absoluteza de l'ίδηος

Professor: Román Gutiérrez Cuartango (gutierrezcuartango@ub.edu)

1.1 Dialèctica

Dialèctica
Un cert caràcter de contradicció que s'origina quan el pensament vol ser completament coherent i fer-se càrrec de tot allò que gestiona.

Figura 1. Dialèctica

Hegel, a la introducció a la *Fenomenologia*, polemitza que hi hagi algun mètode en la **filosofia**: sols hi ha un **camí**, una marxa, del pensament. L'**aprofundiment** en la marxa és el que anomena el **pensar especulatiu**. A *Ciència de la Lògica* mostra com assolir la primera operació **categorial** del coneixement, que en **Hegel** sempre s'estructura en forma de dialèctica.

Ésser, pur ésser: sense cap determinació ulterior. Dins de la seva immediatesa indeterminada, és només igual a si mateix, sense ser tampoc desigual davant d'un altre: no té cap diversitat al seu interior, ni tampoc cap a fora. Per una determinació o contingut, qualsevol que fos, doncs com a diferent en ell, o pel qual fos posat com a diferent d'un altre, deixaria d'estar fermament mantingut en la seva puresa. Ell és la **indeterminació i vacuïtat pures**.¹

Per **Hegel**, l'**ésser** és el punt de partida de la ciència.

Reflexió
L'acte mitjançant el qual s'estableix un quid honest i que permet que el pensament es mogui en la seva direcció per identificar-lo.

Figura 2. Reflexió

Aquest acte, la **reflexió**, però, **pressuposa** certs aspectes que no posa. El **pensament** és l'acte de la **reflexió**; la **reflexió** és el de l'**enteniment**. Aquesta és la clau del **pensament especulatiu**: pressuposar allò que no es posa. És per això que **Hegel** se centra en la **immediatesa**.

Ésser	
És un ésser sense més , sense cap caracterització; és allò anterior a qualsevol determinació .	
Problema	La seva simplicitat .

Figura 3. Ésser

L'**ésser**, l'objecte de la reflexió, ha de ser pre-reflexiu o a-reflexiu: ha d'estar **fora de la reflexió**. **Hegel** començarà intentant categoritzar l'ésser sense més. **Hegel** veu que la **reflexió** vol dir la

¹ Georg Wilhelm Friedrich Hegel. *Una altra filosofia de la història per a la humanitat* (1812-1816), Capítol Primer. L'ésser, A.

pèrdua de l'ésser per les condicions de la pròpia **enunciació**. La reflexió sempre intenta *entendre* l'ésser, però en fer-ho el *perd*: precisament perquè imposa una **diferència** en intentar **identificar**-lo. Només amb el = ja apareixen dos bàndols diferenciats, a cada costat. La tasca que proposa és dur a terme una **reflexió de la reflexió** per sortir del moment de pèrdua.

El **medi reflexiu** és el medi de la **distància**, de l'**obertura**, de la **separació**: de l'haver deixat enrere allò al qual es refereix, distanciar-se per reflexionar. L'**ésser** apareix **partit** en la **reflexió**; d'aquí que la reflexió s'intenti **suprimir a si mateixa**, perquè aquesta és l'estratègia per **restaurar l'ésser**. L'estratègia és anar més enllà de l'enunciat, de l'enunciació, mitjançant la dialèctica. Allò **Absolut** ha d'incloure tant el moment positiu com el negatiu: la **identitat i la diferència**.

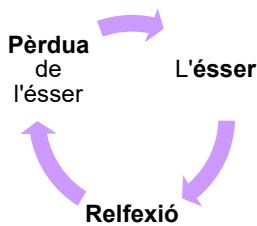

Figura 4. Els tres moments de l'ésser

L'**ésser**, sense quelcom que el delimiti, és el **no-res**. Tal tensió mostra la **dialèctica hegeliana**: el **no-res** té algun ésser. Intentar abordar l'ésser sense més precipita en la dialèctica: és per això que cal *omplir-lo*, fins al punt que totes les categories del **coneixement** hi estaran **contingudes**.

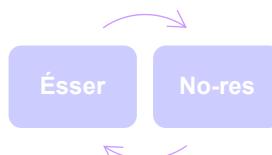

Figura 5. Dialèctica entre l'ésser i el no-res

L'acte d'**enteniment** estableix una **tesi**: una **posició**. La **posició** implica una **contraposició** quan una es fa càrrec d'allò **pressuposat** en la posició. Això genera un **moviment del pensar**, com un objecte que rebota d'un costat a l'altre. Els dos elements marcats per l'esforç del pensament, pel trànsit, requereixen una categoria que els reculli i aquesta serà l'**esdevenir**.

Figura 6. Esdevenir

En la **consciència fenomenològica**, aquest és el pas entre la **certesa i la veritat**.

Figura 7. El moviment del pensament

És en la **dialèctica del reconeixement** que l'individu esdevé **individu**.

Sempre hi ha una **identitat** i una **diferència** entre el que la consciència té com a *consciència de* i el seu *objecte*. Això es troba també a *Antígona*.

1.1.1 Antígona

Hegel fa especial menció al **mite d'Antígona**.

L'**esdevenir** important per la *πόλις* és la **mort** de la *πόλις*: allò que l'**equilibrava** esdevé **temàtic** perquè ja no ho fa, no l'equilibra. La *πόλις* **esdevé una representant de la llibertat**: se'n podia estar orgullosa perquè era l'espai on els subjectes podien ser lliures. Això requereix acceptar les **normes per pertànyer-hi**. Aquí és on rau el problema amb el **germà d'Antígona**: ha trencat les normes i, doncs, **políticament no pot seguir sent lliure**.

Això es reflecteix en la **consciència fenomenològica**: el primer punt és la **certesa sensible**, on el subjecte està convençut que ha entrat en contacte amb la individualitat. És el punt on es capta la **veritable immediatesa**: l'això. Però poc després descobreix que tota l'estructura d'elements singulars sensibles no funciona sense un **substrat d'universalitat**. Així, els **indexadors** tenen un caràcter universal: **l'això ho és tot**, no és un individu.

Figura 8. El pas de la certesa immediata a la veritat universal de la consciència fenomenològica

Així es passa de la **certesa** a la **veritat**: a través de la **contraposició**. Es dona un **renaixement** de la consciència sota una nova forma, un daltabaix: l'**experiència**.

Figura 9. La nova forma de la consciència

L'acció d'*Antígona* fa apparent que **no cap en la πόλις un reconeixement de la llibertat que no sigui polític** i, doncs, no hi ha cap reconeixement de res que no sigui l'*individu-polític*. És, doncs, molt estreta, **limitant**. Quan el seu germà mor, Antígona el pren: el cos no es pot agafar, perquè queda fora de la *πόλις*. Per això, Antígona ha de morir; fa l'*Aufhebung*. Afirma la **individualitat** del seu germà més enllà de la que es reconeix: **desafia la llei divina**, antiga.

El reconeixement de l'individu d'Antígona provoca el daltabaix de la πόλις. El seu germà és culpable: però hi ha quelcom *més* en ell. Les relacions familiars no poden ser reconegudes en la *πόλις* clàssica, antiga: van més enllà del seu marc.

Figura 10. El daltabaix provocat per Antígona

És així com la *πόλις* regida per la llei antiga o divina, que apunta en la direcció entre la certesa i la llibertat de la *πόλις*, comença a esfondrar-se. Està apareixent una **nova consciència**: la *πόλις* és lliure, però **no prou lliure** (*des de la perspectiva moderna*).

La *πόλις* torna rellevant allò que no pot ser rellevant, només funciona quan no es percep: hi ha una nova certesa d'acord amb la *veritat*. Aquesta és la lectura de [Hegel](#): Antígona reclama un **dret pre-polític**. La seva potència com a defensora de la casa li mostra com **rebel·lar-se**.

1.1.2 Identitat ≠ igualtat

Una identitat absoluta no és una igualtat, però l'enteniment no pot entendre-ho d'altra manera que igualant-ho. Tal **igualar, en allò polític, pot tenir cert sentit absolut**. Així ho cita [Arendt](#), que tindrà molt a dir sobre la veritat i la consciència civil.

[Arendt](#) creu que la Revolució Francesa vol igualar retroactivament, derrocant l'aristocràcia, i que això la fa inferior a la *Declaració d'Independència* americana, que parteix de la idea que **tothom ha nascut igual**. L'acte polític americà és gairebé **mitològic**.

1.2 De l'*ηθος* a la indeterminació filosòfica

L'*ηθος* constitueix el **caràcter**, quasi la personalitat, d'un **ens comú**. **No** és una *comunitat*, que està marcada per **permanència**. Es veu inscrit en les **costums**: *ηθος* se sol traduir com a *costum*. L'*ηθος* ens és **condició de la presència**; però en si **no es presenta**. Respecte a l'*ηθος*, hi ha un pur i simple *ja estar*. Per això, la millor paraula per traduir-lo és *costum*: quelcom es fa com es fa perquè ja pertany a l'**actitud preestablerta**. Només es qüestiona quan es percep un canvi que ja s'està produint. L'*ηθος* es *dona* més que hi és: és quelcom que, si es vol estudiar, s'escorre entre els dits. **Només es qüestiona quan quelcom no funciona**. No es constitueix com a cosa; en aquest sentit, s'equipara amb l'ésser. L'*ηθος* permet la compareixença de les **diferències**.

És per això que la **filosofia** no és altra cosa que una **insolent pretensió**: la de categoritzar allò que per definició no ha de categoritzar -se. Si es categoritza és perquè ja hi ha certa **incomoditat**. La **tasca** de la filosofia, proposa [Hegel](#), hauria de ser apuntar allò **mínim** que s'ha de **mantenir** en el **canvi**. Però la filosofia **no** pot ser un **programa**, com si fos la proposta d'una revolució. Per [Hegel](#), és necessari el **coneixement de l'Absolut**: *res que estiguï individualment determinat*.

Absolut	
No vol dir res <i>enorme</i> o <i>diví</i> , sinó el súmmum , allò que no està lligat a condicions .	
És allò incondicionat (<i>Das Unbedingte</i>).	
Coneixement de l'Absolut	Saber d'allò indeterminat .
	Aquest ha de ser el coneixement filosòfic : tenir un caire dialèctic .

Figura 11. Absolut segons Hegel

Cada cop que una persona es vol **plantejar** quelcom, s'ha de **moure**.

Així, **no hi ha una teoria**, doctrina, **filosòfica**. Perquè ens confondriem i acabaríem pensant que la filosofia té com a resultat tesis sólides; però [Hegel](#) pretén una **teoria**, una certa **presència de**

la totalitat que només es pot deduir **dialècticament**. En **Hegel**, això ocorre fonamentalment en la **lògica**: la **transformació conceptual** és essencial.

Hegel distingeix entre la **filosofia de l'esperit** i la **filosofia del món**. La **lògica** és on es generen totes les **categories**: és una lògica amb metafísica.

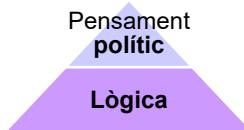

Figura 12. Fonamentació del pensament polític

El **pensament polític** no pot tenir cap altra fonament que la **lògica** i les seves **categories**; ha de funcionar com funcionen les categories lògiques, mitjançant la **dialèctica**: el **camí especulatiu**. Només es pot conèixer a través d'un sistema a través del qual es presencia el trajecte conceptual, la **transformació de la consciència**, fins a desembocar a la **idea absoluta**.

*La ciència filosòfica del Dret té per objecte la **Idea del Dret**, és a dir el **concepte** del Dret i la seva **realització**.*

La **filosofia** tracta d'**idees** i, tanmateix, **no** de les que se solen designar **mers conceptes**, perquè més aviat demostra la seva unilateralitat i la seva falsedad, així com que el **concepte** (no allò que freqüentment s'entén designar com a tal i que només és una abstracta determinació intel·lectiva) és allò que únicament té realitat, és a dir, en la manera de **donar-se si mateix tal realitat**. Tot allò que no sigui aquesta realitat, presentada mitjançant el concepte mateix, és **existència** transitòria, contingència externa, opinió, aparença inessencial, falsedad, illusió, etcètera. La **configuració que pren per a si el concepte** en la seva realització, constitueix, per al coneixement del concepte mateix, el **moment essencial de la Idea**, diferent de la manera de ser només com a **concepte**.²

A *Filosofia del Dret*, **Hegel** vol explicar el **concepte** i la **funció del dret**: la realització del concepte de *dret*. **Hegel** empra *idea* de la mateixa manera com ho faria **Kant**: no són objectes, no són conceptes, sinó **totalitats**. Però la totalitat és un **subjecte impropri** i, per tant, és fàcil fer salts categorials i confondre'l amb un subjecte. No és el cas: **tot és la totalitat, però no cada cosa és totalitat**.

Idea	
El producte sencer de les necessàries transformacions conceptuals , el desplegament, el fer-se càrec del que, des d'un primer instant, està exposat de la condició del concepte, el que s'hi implica .	
El reconeixement del concepte .	
El tornar-se real del concepte , en el sentit de la categoria <i>real</i> de Hegel .	
Real	Allò possible , de la possibilitat.

Figura 13. Idea segons Hegel

² Georg Wilhelm Friedrich Hegel. *Filosofia del Dret* (1821), Introducció, §1.

El **concepte** és un **predicat**, una determinació. Només es pot dir a través de la **reflexió**; però allò dialèctic és la reflexió de la reflexió: és dur-ho al moment de la **contradicció**. **Hegel** fa una **distinció** important:

<i>Els conceptes</i>	<i>Els concepte</i>
Les determinacions de l'enteniment	La idea + la realització
Conceptes propis, normes de determinació i, per tant, la síntesi de l'experiència (com en Kant). Però sempre són limitants .	Ja ha passat tota la seva dialèctica ; sense voler dir que tingui una aplicació pràctica .

Figura 14. Concepte i conceptes segons Hegel

El subjecte **protagonista** del **dret** és la **voluntat**; no només el *voler*. L'individu només pot ser **individu en societat**: aquesta és la idea dels antics, de la πόλις. És el mateix que diu **Arendt**: la política no és una propietat de la persona, **la persona abans de l'ens és apolítica**. Allò polític neix de l'esdeveniment de **reunir**, en el context d'allò **social**. El **dret** de l'Estat només pot **existir** si és **volgut** (en tant que voluntat) pels individus. La **raó** ha de *voler* la **llibertat**. L'**individu** ja és filosòficament, especulativament, **Estat**.

L'**individu** i l'**Estat** són **oposats**. Els **individus** són individus, i això no se'ls pot negar des de l'Estat; però del que es tracta és de provar filosòficament que hi ha una **identitat especulativa** entre **individus i Estat**. Una identitat no cancel·la que hi hagi una diferència en allò especulatiu: les parts són part de la seva identitat.

Enteniment	Mode reflexiu
Raonadament, es constitueix a partir de la fixació de termes que són definits en oracions .	Té l'estrucció d'un <i>quid</i> que es fixa en com s'estableixen els predicats ; però no té validesa en l'àmbit especulatiu.
Facultat de les normes , de distingir .	

Figura 15. Distinció entre l'enteniment i el mode reflexiu segons Hegel

Hegel fa especial èmfasi en la distinció entre el mode especulatiu i el mode reflexiu.

Una dificultat que hauria d'**evitar-se** és la **confusió del mode especulatiu i del mode reflexiu**, consistent en que allò que diu el subjecte té per una banda la significació del seu **concepte**, i per una altra, en canvi, només la del seu **predicat** o accident. Un mètode destorba l'altre, i només aconseguirà adquirir un relleu plàstic l'exposició filosòfica que sàpiga eliminar rigorosament el tipus de les relacions usuals entre les parts d'una proposició.³

El mode reflexiu pretén **categoritzar l'ésser**, els membres de l'**enunciat**: no el subjecte i predicat sinó la **còpula**.

Còpula
Un significant buit , els seus elements només existeixen per connectar .

Figura 16. Còpula

³ Georg Wilhelm Friedrich Hegel. *Fenomenologia de l'Esperit* (1807), Pròleg, §64.

Però la **filosofia** al llarg de la Història **ha volgut** categoritzar l'ésser. El problema és que **l'ésser no pot ser subjecte**: és **l'objecte**. Aquest problema es dona quan l'enteniment fa síntesi i n'obté les **categories**.

Normes
Allò que permet que la síntesi convingui a un concepte .
Distingeixen.

Figura 17. Normes

El **coneixement** genuí té a veure amb **distincions**. Però, segons **Hegel**, això **no** és el que **busca la filosofia**. La **raó** no es conforma amb aquest plantejament de l'enteniment. Entre dues coses hi ha d'haver la **identitat**, la **igualtat absoluta**: no és suficient que siguin merament *iguals*. La **consciència no** pot ser el punt de partida, perquè en el seu acte ja és **diferència**: *hi ha diferència entre l'acte i el seu objecte*. El punt de partida ha de ser **l'ésser sense més**.

Judicis
Particions.
Prometen la identitat , però sempre donen la diferència .

Figura 18. Judicis

L'important del **judici** en sentit **especulatiu** és el **terme mig**, la **còpula**: però perquè sigui útil cal que naufragui: se'n vagi al fons, al **fonament**. S'assoleix amb el **sil·logisme**, que permet que el terme mig aparegui múltiples cops. **Col·locar-se enmig de múltiples sil·logismes porta al concepte**.

La **filosofia** és el **terme mig** entre el **pensament especulatiu** i el **no especulatiu**.

Lleis kantianes
No són exactament conceptes : no estan pròpiament caracteritzades per una norma de l'enteniment.

Figura 19. Lleis kantianes

1.2.1 L'especulació política

La clau de la **comprensió especulativa** resideix en la **idea**, que ha de ser provada, **demostrada**, mitjançant el **desenvolupament dels seus moments**. S'ha de demostrar que els **subjectes** i la **representació** política **no** són dos moments **independents**, sinó del **mateix concepte**. Els individus són particulars, amb els seus interessos; però allò polític representa allò universal.

Figura 20. Els moments d'un concepte

En principi, **no** hi ha relació entre allò **universal** i **individual**. Per això cal una prova. Però aquesta no es fa amb la presentació d'alguna prova, sinó mitjançant la **demostració** del tot el que la **idea de dret** inclou, amb tots els seus elements categorials.

Identitat especulativa
D'igualtat.
S'hi mostra la identitat respecte el seu concepte , no se subsumeix un moment a un altre.

Figura 21. Identitat especulativa

En el **mode especulatiu**, el que es diu és el **concepte** de quelcom: la seva pròpia *mateixitat*, que, tanmateix, només és un **terme general**. Amb això no es diu gaire, des del punt de vista de l'enteniment. El **distingeix** d'altres conceptes, però res més. Per això, al final de la *Lògica* Hegel afirma que la **forma més pobra** del concepte és **allò comú**.

Entenc per **idea** un objecte necessari de raó del qual no es pot donar en els sentits un objecte corresponent. Els conceptes purs de raó que ara considerem són, doncs, *idees transcendentals*. Són **conceptes de la raó pura**, perquè contemplen tot coneixement empíric com a determinat per una absoluta totalitat de condicions. No són invencions arbitràries, sinó que venen **plantejades per la naturalesa mateixa de la raó** i, per això, no es refereixen necessàriament a tot l'ús de l'enteniment. Són, finalment, transcendentals i excedeixen el límit de tota experiència, al camp de la qual no pot trobar-se mai un objecte que sigui adequat a la idea transcendental.⁴

El jo pur o transcendental no té presentació objectiva. El **problema** de les idees kantianes és que quan es volen fer servir com a base o eina o clau del coneixement, no donen a peu coneixement, sinó a **il·lusió transcendental**. No són objectes ni conceptes propis. Per això Hegel les distingeix amb el *concepte*. En canvi, sembla que la **dialèctica transcendental** ensenya a anar amb cura, que tingui un **caràcter negatiu**, que Kant afirma que és natural i inevitable. Es troba a la pròpia naturalesa de la raó.

Gegenstand-e	Objekt
Allò que hi ha a l' enteniment , que es troba davant de les coses.	El pol al qual apunta una idea de la raó que mai es configura com un objecte propi, però és no obstant un objecte
L'objecte , la instància.	

Figura 22. L'objecte i el punter dialèctic

Amb l'**Objekt**, es dona l'**experiència dialèctica**.

El **problema de la proposició especulativa** refereix **com exposar allò Absolut a les oracions**. Com que l'ensorrament de les proposicions va donant la proposició especulativa, que no és res. **La idea es va presentant en proposicions**: cap d'elles és veradera, però totes en mostren una part. La clau de Hegel és que cal estirar el fil problemàtic: allò que s'intenta categoritzar amb cada proposició. És el **camí necessari** que cal seguir.

Subsumpció	Inherència
El subjecte se subsumeix en el predicat.	El subjecte té inherent el concepte.

Figura 23. Subsumpció i inherència

⁴ Immanuel Kant. *Critica de la raó pura* (1781), Dialèctica transcendental, Llibre Primer, Secció II, B 384.

La **idea** és l'efectiva **compleció** de la **voluntat en i per a si**; el mode de ser de la **totalitat lliure en i per a si**.

An sich	<i>En si.</i>
Für sich	<i>Per a / per.</i>
An und für sich	<i>En i per a / per si.</i>

Figura 24. *En i per a si*

1.3 El dret

En el **dret** hi ha **implicada la voluntat, la necessitat**; també la noció de **justícia**. Té múltiples **moments**. La idea del dret requereix un moment *immediatitzant* (la **tesi**), un moment de girar-se cap als elements subjectius que la suporten (**l'antítesi**), i la **síntesi**. La qüestió és establir què és allò que es pressuposa amb cada concepte, que dona peu al procés de *Bildung*: **formació social**.

An és el primer moment. L'**individu** necessita **lleis** que el **protegeixin**. La **propietat** sempre és una estructura jurídica que garanteix la **possessió**. En l'*an* hi ha quelcom pressuposat (*/les lleis*): però cal que estigui referit a quelcom **real** (*la possessió respecte la propietat*). L'Estat és *an und für sich*: en i per a si.

Dret abstracte	Bàsicament, el dret romà : on les relacions es representen en termes de persona (<i>encara no ha aparegut el subjecte</i>).																
	La igualtat és jurídica .																
	Cada individu mitjança la seva relació amb les coeses : trocs.																
	La subjectivitat està dipositada en les coeses .																
Moralitat	Moviment cap a si, tornada a l' interior d'allò que està objectivat cap a cooses externes .																
	És el costat de la consciència en totes les seves formes, especialment la moral .																
	És l'aspecte de la base subjectiva , el moment reflexiu típic de l' enteniment .																
Eticitat	<p>La moralitat construeix una base per al seu voler: es dota d'institucions i, en aquestes institucions, es reconeix. En aquest reconeixement és on la consciència moral, política, se sent com si fos a casa. Es torna efectiva: hi ha un conjunt de bases on es reconeix.</p> <p>Al seu torn, té tres moments (<i>tres elements categorials que tenen a veure amb les relacions donades</i>):</p> <table border="1"> <tr> <td rowspan="3">Família</td> <td>Relacions molt immediates, càlides, però no són ètiques.</td> </tr> <tr> <td>Són relacions pre-condicionals, que es deixen enrere.</td> </tr> <tr> <td>L'amor de la família no és un amor basat en el reconeixement: s'estima a la família malgrat la persona.</td> </tr> <tr> <td>Societat civil</td> <td>Eminentment, els interessos dels individus hi són particulars (<i>però sense passar-se, perquè aleshores tothom perd: no només és seguir el propi benefici, sinó també pactar amb d'altres</i>).</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Element de transició entre l'inici i el final.</td> </tr> <tr> <td rowspan="3">Estat</td> <td>També té tres moments que fan que no sigui el tancament de tot:</td> </tr> <tr> <td>Interior</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Exterior</td> <td>La societat civil és l'exteriorització de l'Estat.</td> </tr> <tr> <td>Història Universal</td> <td>El moment culminant.</td> </tr> </table>	Família	Relacions molt immediates , càlides, però no són ètiques .	Són relacions pre-condicionals , que es deixen enrere.	L'amor de la família no és un amor basat en el reconeixement : s'estima a la família malgrat la persona.	Societat civil	Eminentment, els interessos dels individus hi són particulars (<i>però sense passar-se, perquè aleshores tothom perd: no només és seguir el propi benefici, sinó també pactar amb d'altres</i>).		Element de transició entre l'inici i el final.	Estat	També té tres moments que fan que no sigui el tancament de tot:	Interior		Exterior	La societat civil és l' exteriorització de l'Estat.	Història Universal	El moment culminant .
Família	Relacions molt immediates , càlides, però no són ètiques .																
	Són relacions pre-condicionals , que es deixen enrere.																
	L'amor de la família no és un amor basat en el reconeixement : s'estima a la família malgrat la persona.																
Societat civil	Eminentment, els interessos dels individus hi són particulars (<i>però sense passar-se, perquè aleshores tothom perd: no només és seguir el propi benefici, sinó també pactar amb d'altres</i>).																
	Element de transició entre l'inici i el final.																
Estat	També té tres moments que fan que no sigui el tancament de tot:																
	Interior																
	Exterior	La societat civil és l' exteriorització de l'Estat.															
Història Universal	El moment culminant .																

Figura 25. *Moments del dret*

Precisament és per l'èmfasi en la **moralitat** entre els moments del dret que **Hegel** desenvolupa una **filosofia de l'acció** en la moralitat; així com una forta **crítica** a l'ètica **kantiana** (*és una ètica de la moralitat, del subjecte interioritzat i disconnectat del món*). La **substància ètica** que s'ha perdut, ha quedat fora, ha de poder restaurar-se transreflexivament: mitjançant l'**Estat**, la negació de la negació. Alternativament, es pot viure al món de la **reflexió** i evitar allò **modern**: la distància respecte l'**ésser** (*allò primer, allò originari*) és la **negació**: el **descobriment** que l'**ésser** és un **pressupòsit de la reflexió**. En tota reflexió hi ha pressuposat l'**Absolut**. Aquí és on cobren importància les nocions de l'**idealisme**.

Hegel és el gran inventor de la **història de la Filosofia de la Història**.

La **situació civil moderna transcendeix la comunitat**, en el sentit que **no** s'hi formen **grups** comunitaris. La idea de la **democràcia** moderna és la idea de l'**Estat de Dret**.

Els individus, com a **ciutadans** d'aquest **Estat**, són *persones privades* que tenen per **fi particular** el seu **propri interès**. Atès que aquest és **influenciat per allò universal**, que, en conseqüència, apareix com a *medi*, pot ser assolit per aquells que no només en quan a ells mateixos determinen d'una manera universal el seu coneixement, voler i fer, i es constitueixen com a *anells* de la cadena d'aquesta **connexió**. Aquí, l'interès de la **Idea**, que no resideix en la consciència d'aquests membres de la societat civil com a tals, és el **procés d'elevar** la seva **individualitat** i naturalitat a **llibertat formal** i universalitat formal del **coneixement** i del **voler** mitjançant la necessitat natural, d'igual manera que mitjançant l'arbitri de les **necessitats**, de **construir** la subjectivitat de la **particularitat**.⁵

El pensament ve **després** que l'Estat, ja és l'**ànima**.

El Dret de la particularitat del subjecte a sentir-se satisfet o, el que és el mateix, el dret de la **llibertat subjectiva**, constitueix el punt crític i central de la **diferència entre l'Antiguitat i l'Edat Moderna**. Aquest Dret, en la seva finitud, ha sigut expressat pel **Cristianisme** i establert com a principi universal i real en la nova interpretació del món. Als aspectes més particulars d'aquest assumpte, pertanyen l'**amor**, el principi romàntic, el fi de l'**eterna beatitud de l'individu**, etcètera; després, la **moralitat**, la consciència, a més de les altres formes que, en part, es presenten a continuació com a **principi de la Societat Civil** i com a **moments de la constitució política** però que, en part, es manifesten en la història en general i en particular, en la història de l'art, de la ciència i de la filosofia. Aquest **principi de la individualitat**, certament, és un moment de l'**antitesi** i principalment és, almenys, tan idèntic a allò universal i proporciona d'aquesta manera una Interpretació de la moralitat, on aquesta es perpetua només com a lluita hostil contra la satisfacció particular: la pretensió de *fer amb aversió allò que el deure imposa*.⁶

Per **Hegel** és **Grècia, Roma i el Cristianisme**, que ha cultivat l'**objecció de consciència**.

Al món modern hi ha un encontre d'individus que es constitueix en **societats** que **no** tenen res de **comunitaris**; per tant, la societat moderna està composta de **llaços freds (civils)**, en lloc de càlids (*familiars*): té una certa universalitat. Per això, la **societat civil crea** les seves **institucions**. L'individu s'hi reafirma en la seva individualitat; s'ha **esvanit l'orgull de la pertinença**. A la

⁵ Georg Wilhelm Friedrich Hegel. *Filosofia del Dret* (1821), §187.

⁶ Georg Wilhelm Friedrich Hegel. *Filosofia del Dret* (1821), §124, Nota.

societat civil el que destaca és, precisament, la **vida concreta**, particular, pròpia. Se centra en la **llibertat de viure** la pròpia vida com es vol.

Antiguitat	Pàtria , deure, mort.	
	Quint Horaci	<i>Dulce et decorum est pro patria mori.</i>
	Flac	<i>Dolç i honorable és morir per la pàtria.</i>
	Publi Horaci	<i>I com pot morir millor un home que afrontant el seu temible destí,</i>
Modernitat	Cocles	<i>defensant les cendres dels seus pares i els temples dels seus déus?</i>
	Es caracteritza per l' egoisme positiu, perseguir el propi interès: la millor manera de servir el bé comú .	
Potser el fet que la societat sigui una comunitat més freda que càlida és un requisit per poder ser lliures .		

Figura 26. Antiguitat i Modernitat

Qüestions d'Història de la Filosofia Contemporània I

- 2 -

La societat civil

Professor: Román Gutiérrez Cuartango (gutierrezcuartango@ub.edu)

2.1 Societat civil

La **raó civil** està relacionada amb la manera de pensar l'**especial constitució del món modern**, polític; té a veure amb una **noció hegeliana** molt important: la d'allò **civil**. El terme és molt antic: *societas civilis* apareix com a traducció llatina de la *πολιτική*. S'usa fins ara, passant per **Kant**, com a *societat civil*.

La societat civil de Hegel
Pensada sota la forma del fenomen modern .
Ja no vol ser moderna .

Figura 27. La societat civil de Hegel

Hi ha una **separació**, distància, respecte les **nocions clàssiques** de *societat civil*. Tot i que la societat moderna té **formes organitzatives**, se'n **separa**; per això és específicament **moderna**.

Llibertat antigues	Llibertats
Drets polítics , en el sentit grec.	Drets civils .
Es guanyaven per formar part de la <i>πόλις</i> .	Drets de la diferència .

Figura 28. Les llibertats antigues i modernes segons Benjamin Constant

Hi ha algunes característiques que es poden assenyalar a partir de **Hegel** sobre la **societat civil**:

Freda	Sembla una situació inconvenient , on els llaços ètics s'han trencat i s'ha produït la separació entre allò particular i allò universal .
	S'emfatitzen els interessos particulars i es redueix allò universal al fons.
Transició	És un Estat de transició , abans no es doni el retorn de la unitat comunitària.
	Que estigui al terme mig , l' antítesi , fa que reclami una negació de la negació .
	El temps civil és el temps de quelcom que està latent i s'ha de desenvolupar.
Llibertat	S'assembla a un poder civil , de normes , que estableixen la possibilitat que, adherint-se a aquestes, es podrà fer el que es vulgui... sempre que sigui compatible amb el lliure albir dels altres.
	Això ja implica que la comunitat, el llaç familiar, gairebé s'ha perdut definitivament.

Figura 29. Característiques de la societat civil

La noció de **poder civil** és la d'un **dret**, en el sentit **romà**: de garanties universals. **La societat civil és el moment negatiu**: de sortir de la casa familiar. La seva estructura garanteix la **llibertat** dels individus. La família té relacions immediates; la societat civil, de **reconeixement**. **La societat civil és el sistema de l'eticitat partida en els seus extrems**.

La **Idea**, en la seva escissió, confereix als moments una *existència característica*; a la *particularitat*, el dret de **desenvolupar-se** en totes direccions, i a la *universalitat*, el dret de **mostrar-se** com a **substància** i forma necessària de particularitat, així com de manifestar-se, en quant a potència, per damunt d'ella i com a fi últim. El sistema de l'ètica dissolt en els seus oposats és el que constitueix el moment abstracte de la *realitat* de la Idea, la qual en aquesta *aparença exterior* és només com a *totalitat* i una *necessitat interior*.⁷

La **filosofia del dret** forma **part** de la **filosofia de l'espirit**. Hi ha una substància **ètica**, una **idea** ètica, que s'ha de compartimentar per abraçar tot l'espectre dels membres d'una societat. Ha de tenir la **mateixa mobilitat** que té l'**espirit**, i aquesta mobilitat és la seva **llobertat**. La condició de la llobertat és no ser res ni ningú. Cada identitat superposada és un distanciar-se de la identitat.

Hi ha **tres moments** en el món de la **realització de l'espirit**, el primer dels quals és la **idea**, allò que el **pensament** pot presentar. La **substància**: allò que és **subjecte**, que suporta. La idea té una substància de totalitat. Allò **Absolut**, igual que la **idea**, no pot ser una unitat que se separa de la resta. Hi ha un moment abstracte en la idea, de **realitat**.

Per una part la individualitat en si, com a **satisfacció** (que s'estén en totes direccions) de les seves necessitats, l'albir accidental i del caprich subjectiu, es **destrueix** en els seus gaudis a si mateixa i al seu concepte substancial; per una altra banda, en tant excitada infinitament i en **dependència general d'una contingència externa** i d'un arbitri, així com limitada pel poder de la universalitat, constitueix la satisfacció del menester necessari, així com l'accidental, circumstancialment. La **Societat Civil** en aquestes oposicions i en el seu amagatall presenta, justament, l'espectacle de la **dissolució de la misèria i de la corrupció física i ètica**, comunes entre ambdues.⁸

L'entrega al **món de les necessitats** fa que es requereixi la **col·laboració d'altres**. Tot el que hi ha hagut a la **Història** de la humanitat respon a un **voler humà**, però no és un resultat directe del que els humans volen. Aquest és el sentiment que necessita una **exteriorització**, una abstracció, per **Hegel**. Justament tal exteriorització **de la substància ètica** (*consciència, reconeixement de tots els éssers humans*) fa que es **compartimenti** i es **particularitzi**: que la **unitat** estigui sempre en **conflicte**: els interessos dels individus no són sempre exactament els mateixos. *La producció necessita a tothom: els burgesos i el proletariat*; però no comparteixen els interessos. La **societat** crea **estructures** per pal·liar-ho: *sindicats, associacions civils, etc.*

Hi ha una **inestabilitat congènita**, cosa que fa pensar que és una **etapa temporal**. L'ètica no es pot tancar en allò particular, però és necessari fer-ho i la **societat civil** representa exactament el moment que es fa. **Cadascú es mou sobre les seves particularitats**. Només se serveix a l'**universal anant cadascú a la seva**. Aquesta és la idea del **liberalisme**: *la noció mateixa d'allò modern*. Resulta molt interessant que **Hegel** no transiti al següent estadi, sinó que s'estudia a fons el moment de transició. Es pregunta: *és millor reforçar els lligams freds i febles i limitar la llobertat individual? O expandir la llobertat?*

⁷ Georg Wilhelm Friedrich Hegel. *Filosofia del Dret* (1821), §184.

⁸ Georg Wilhelm Friedrich Hegel. *Filosofia del Dret* (1821), §185.

L'Estat és la **negació de la negació**: suposa certa **negació del sol interès**.

Interessos particulars	Universalitat
A vegades contraposats.	Es presenta com a joc no temàtic.

Figura 30. Elements fonamentals de la societat civil segons Hegel

Totes les **relacions** es donen en una mena de **xarxa universal**.

Generalitat ≠ universalitat

La **universalitat lògica** per **Hegel** només està en la **singularitat**. La universalitat de l'individu té a veure amb **allò concret**; no la particularitat, que és la limitació d'allò universal, sinó un element que comporta una **limitació per la vivència de la universalitat**.

2.1.1 Terminologia

En **Hegel** hi ha alguna problemes terminològics:

Bürgerlich	Gesellschaft
Societat civil o societat burgesa.	Societat.

Figura 31. Problemes etimològics en Hegel

Les divergents traduccions de **Bürgerlich** es deuen a que *burg* és un tipus de ciutat: una **ciutat lliure**, mercantil, que van convertir-se en nuclis d'una nova classe social formada per advocats, comerciants... que més endavant originaria la paraula *burgesia*. Encara no era pejorativa.

Traduir **Bürgerlich** com a *societat burgesa*, però, **extravia un matís** notable en **Hegel**: els *burgs* no van originar només la *bourgeois*, sinó també el *citoyen*. És, doncs, també una societat inquieta i **revolucionària**, que vol transcendir-se i, per tant, no és necessàriament negativa.

2.2 La πόλις i l'πόθος

Es vol trobar una **ontologia de la πόλις** i per això cal estudiar la **situació moderna** valent-se de **categories hegelianes**. Cal tractar la **constitució civil**, que dona peu a una realitat constituïda que **no requereix una fundació**.

Contracte social
Hegel sempre hi és contrari , perquè pressuposa un punt on els contractants es disposen a crear el contracte .
Per Hegel , tothom està <i>contractat</i> prèviament.

Figura 32. Contracte social i Hegel

Els grecs donaven a la **fundació** un caire **mític** (*πόλις* grega pre-política), que Hegel interpreta com a una **urgència per no tocar-la**.

Constitució política
Un espai , un estat .

Figura 33. Constitució política

No cal mirar més lluny que la manera com s'anomena el grup polític: l'Estat. És quelcom que, com la Història, **resulta i és anterior al fet**, ja es troba en l'**antecedent**. Això remet al record de la **πόλις**, que ja pretenia ser una agrupació, una constitució de lliures (*πολίτης*). Per un pensador grec no era **πόλις** la constitució de Pèrsia o d'Egipte: només ho era la constitució de lliures. La **πόλις** només té sentit precisament perquè aquells **qui la integren no perden la seva llibertat** quan s'hi integren sinó que, ans al contrari, **la guanyen**.

La πόλις
Una constitució de persones lliures.

Figura 34. La πόλις

L'**orgull** de la **πόλις** no rau en un nacionalisme, sinó en la seva condició fonamental de **lliure**. La comprensió de la llibertat en la **πόλις** segueix pervivint avui dia, però en difereix en molts altres aspectes. La **πόλις no era una ciutat**: era una petita **comunitat**. De fet, l'enfonsament del món antic, la mort de la **πόλις**, té a veure amb el naixement d'un **individu que no se sotmet a les condicions** de la **πόλις**.

Antiguitat	Modernitat
La defensa de la llei divina , de la llei antiga.	El joc entre allò grec i romà i la religió .

Figura 35. L'Antiguitat i la Modernitat segons Hegel

La **lluita pel coneixement** que encarnen allò grec i romà i la religió es troba a la *Fenomenologia*.

A l'obra *Antígona*, Creó hi imputa al germà d'**Antígona** un alçament cap a la **πόλις**. El que enalteix **Antígona com a figura dialèctica** és que l'individu pot ser més del que la **πόλις** el limita a ser. Ella reclama **un individu que és més del que la πόλις pot oferir**, li dona una consciència i forma que Creó no pot acollir.

El **subjecte** de la **πόλις** és un subjecte **amb llibertats**, però és subjecte en la mesura que **se sotmet a les condicions polítiques** de la **πόλις**, que **no** permeten desenvolupar la pròpia vida de manera **individual**. Aquest és precisament el problema amb **Antígona**, que reconeix la individualitat del seu germà més enllà de la **πόλις**. **Hegel** proposa un **dret fonamental**:

Dret a la dissidència
Dret fonamental a dir que no , a separar-se de .
És un dret molt modern : <i>allò modern és la distància</i> .

Figura 36. Dret a la dissidència

L'**individu ha de voler el voler com a propi**. Per això, la **burgesia** és l'**individu** per antonomàsia en **Hegel**. Aquest espai d'individualitats és un espai de **disgregació**, i també **reflexiu** (*el moment de la categorització d'allò universal, de manera concreta*). Això és el que **no** hi ha en **Antígona**.

Virtuts de l'enteniment
Claredat
Distinció

Figura 37. Virtuts de l'enteniment segons Hegel

L'oposició entre **voluntat i responsabilitat** és la contraposició entre **abstracció i contraposició**.

L'**enteniment**, en principi és **abstracte**: la seva operació és **separadora**.

Allò modern és la **ruptura**, la **claretat de la presentació**: vol les coses clares, la **distinció**, la separació. Ja a la πόλις està donant-se quelcom modern; i és per això que **ha de morir**, segons **Felipe Martínez Marzoa**: està separant, distingint.

Justament per haver **triomfat**, la *polis* haurà de **perir**.⁹

La πόλις té el caràcter de ser la **categorització**, el **reconeixement**, el que es faci **rellevant**: fa que hi hagi un moment que quelcom apareix, mentre s'usa, es fa rellevant. La πόλις és un estrany, té un **caràcter reflexiu transcendental**. Per això, la paraula és presentar una **nova tesi**. **Marzoa** assenyalà exactament això.

La πόλις no és un Estat modern. A partir d'aquí, el que vol **Hegel** és **conservar-ne l'νθος**: conservar allò que **regeix**, allò que, si s'esvaeix, pot fer que es perdi tot.

L'νθος
Allò politic entès com a un espai obert a cert esdevenir .

Figura 38. L'νθος

L'νθος és l'ésser del dret. Un cop es **pensa**, es dona, **desapareix**: passa a ser la πόλις. Així com a l'Estat hi ha partits, l'ésser es presenta partit. **L'νθος s'empunya** però no es domina. L'**Estat** és la negació de la negació perquè ha de ser l'νθος de manera **institucional**: no és una cosa, no és un aparell.

El govern
Allò que regeix ; que prepara les condicions per empunyar l'νθος .
Per Hegel, l'ésser de l'Estat és l' ideal realitzat .

Figura 39. El govern

La **llei** només és **vàlida** si es basa en, recull, l'νθος, en allò previ. Sinó, seria una closca buida.

Qui ha d'emmarcar la **constitució**? Aquesta pregunta sembla inintel·ligible a primer cop d'ull, però en examinar-la de prop resulta **no tenir sentit**. Pressuposa que **no existeix** cap constitució, sinó una mera **col·lecció d'individus atòmics**. Com ha d'obtenir la constitució un munt d'individus, ja sigui mitjançant els seus esforços o mitjançant d'altres, o per bondat o pensament o força, ha de deixar-se decidir per si mateix, ja que una mera massa de concepció no hi té res a fer. Si la pregunta, però, pressuposa l'**existència** d'una constitució real, aleshores fer la constitució només implica **modificar-la**, l'existència prèvia de la constitució implicant que tot canvi ha de fer-se constitucionalment. Però és estrictament essencial que la constitució, encara que s'engendra amb el temps, no s'hauria de contemplar com a feta. S'ha de pensar més aviat com a quelcom per sobre i més enllà que es fa, com a **auto-engendrada i auto-centrada**, com a **divina i perpètua**.¹⁰

⁹ Felipe Martínez Marzoa. *Lingüística fenomenològica*, p. 35.

¹⁰ Georg Wilhelm Friedrich Hegel. *Filosofía del Dret* (1821), §273, Nota (darrer paràgraf).

La constitució no és un producte: el que s'escriu ja hi és. No és la realització d'un acte. Hi ha de d'haver quelcom que, per tal d'actuar com a fons o juntura, sigui previ. Això duu al concepte hegelian de l'**Absolut no polític**: indisponible.

L'esperit és real només en allò on sap que ho és. **L'Estat, que és l'esperit de la nació, és la llei que imbueix totes les seves relacions**, observacions ètiques i la consciència dels individus. Així, la constitució d'un poble depèn majoritàriament del tipus i el caràcter de la seva autoconsciència. S'hi troben tant la seva **llibertat subjectiva** com la **realitat de la constitució**.¹¹

La **formalitat del dret** és un dels moments de la idea.

Figura 40. Qui governa la πόλις

S'entén que a la **πόλις** no **governa** la necessitat de la naturalesa ni la voluntat dels déus, sinó que és la **voluntat dels éssers humans**, al mig. Pot ser pensada com una **obra d'art**, perquè té a veure amb fer-la servir, però en clau d'una obra d'art **bella**: *no té determinació, plau sense fer res, no és cosa, no hi ha concepte; sembla que n'hi ha. No se sotmet a cap norma.* És art en tant que **li ha donat forma l'ésser humà**: és una qüestió humana. La **πόλις** és una **creació** que es percep millor mímicament (*assenyalant que està allà*).

Figura 41. Els tres moments de l'Estat

La **πόλις** es distingeix pels trets que la fan **la mostra d'allò polític**. **Hannah Arendt** afirmarà que *la política neix de l'ens*. Acceptar l'*ἄνθροψ* és acceptar la **diversitat**; no cal comprendre-la. **El que ens uneix és que ja estem units**: no s'hi ha pogut fer res. Això és l'*ἄνθροψ*: *allò que ja hi és*. Els sistemes socials són possibles només perquè hi ha quelcom **ocult** que perdura, **persisteix**.

2.3 Napoleó Bonaparte i Hannah Arendt

Hegel admira un **individu històric universal**, que és més que els altres: un egoista que reclama la idea política. Cal pensar la **humanitat** dels éssers humans com a éssers polítics; la necessària **constitució política** perquè l'ésser humà pugui ser-ho amb absoluta plenitud. La idea subjacent és la mateixa que ja hi havia a la **πόλις**: que un ésser humà només ho és plenament, únicament com a ésser humà, dins. **Fora de la πόλις no es reconcilia amb la humanitat**.

Humanitat
Una persona només s'hi reconcilia dins de la constitució política.

Figura 42. Humanitat

¹¹ Georg Wilhelm Friedrich Hegel. *Filosofia del Dret* (1821), §274.

Els **drets humans** no són normes, sinó **idees** per construir-ne. A la manera de ser, **presència, política** hi ha involucrats individus **diferents**.

Subjectes diferents	Subjecte solitari
Entren en relacions de dependència mútua.	No entra en relacions polítiques.

Figura 43. Subjectes diferents i subjecte solitari

Això fa pensar en cert **ésser polític que només es reconcilia en certes condicions**. Hannah Arendt parla de l'*estar junts els diversos*. La idea del νόμος té a veure amb la **juntura, la justícia**. Però no es tracta de barrejar-ho tot sense ordre.

Política
Un tipus d'acció o activitat que representa algun acord entre individus.
L'art de considerar iguals en allò polític als qui són diferents .

Figura 44. Política segons Arendt

La política iguala, malgrat totes les persones ser diferents per naturalesa. Una de les condicions fonamentals d'allò polític és que **els subjectes es reconeguin**.

Club	Societat
Té un objectiu , unes condicions d'entrada.	S'hi neix i s'hi mor: no té cap fi particular.

Figura 40. Diferència entre club i societat segons Rawls

Segons John Rawls, els membres d'una societat poden fer els grups que vulguin pels fins que vulguin, però la societat en si no en té. Una societat **no** respon a una **determinació** equívoca; la seva definició no és cap fi, a banda de mantenir-se **junta** i garantir la **llibertat**.

Gemeinschaft	Gesellschaft
Comunitat.	Societat.
Té un caràcter més nou .	
És una reproducció d'una idea de bé o bona.	Està constituïda en la diversitat ; tot i que també té un νόος .
És una idea unitària de la pluralitat del grup.	

Figura 45. Diferència entre Gemeinschaft i Gesellschaft segons Ferdinand Tönnies

Arendt s'oposa a la **societat**, afavorint la comunitat: *allò interessant és la política, les diferències que s'hi manifesten*. Per Hegel, la societat es troba en la **inicial diversitat** que es veu en Arendt; es basa en el **reconeixement de la inicial diversitat**. La **comunitat** és **moralista** i la **societat, ètica**; una distinció molt important per Hegel. És la **igualació dels individus** (*en tant que lliures, en el cas de la πόλις*) que és la fonamentació de la societat: el dret a ser tots **igualment diferents**, tan diferents com es vulgui, sempre que se segueixin certes **normes** pactades.

Arendt parlava de **Grècia** com a una mena d'**ideal polític**: tothom sentia un rotund **orgull** per la seva πόλις i l'estar hi estava **separat** en dos àmbits.

Llar	πόλις
S'hi donava l' oci i una profunda desigualtat entre les persones.	S'hi donava el treball i una relativa igualtat .

Figura 46. Separació entre els estars de la πόλις segons Arendt

Per **Arendt**, cal aspirar a una **societat de diversos**, similar a la que hi havia a la *πόλις*. Això no vol dir que ningú hagi de prevaldre sobre el contrari: es basa en la **convivència de la pluralitat**. Allò **polític** per als **moderns** serveix per a **objectius pre-polítics**.

Llibertat civil	
No és un fi en si mateix per a la societat civil .	
És una pre-condició per als drets civils .	
Llibertat	No es un fi en si mateix.
	És un medi per a la cerca de la felicitat .
Política	Ha de buscar la manera de donar la felicitat als seus ciutadans.
	No per això és en si mateixa la felicitat o la finalitat de l'ésser humà.

Figura 47. Llibertat civil segons Arendt

La definició de **Llibertat civil** és el que fa que la **privacitat** sigui tan **important**. No és qüestió de no ser vista fent coses malament: una persona ha de tenir la *llobregat* de triar *si* ser percebuda. Per **Hegel**, hi ha dues coses que són pràcticament **sagrades**: la **llibertat** i la **voluntat**. La seva modernitat rau en la seva defensa de l'**Estat electiu**: *la subjectivitat, armada amb la seva voluntat i llibertat, pot renunciar a l'Estat*. Això és el que fa la **societat civil**.

L'home **val perquè és home**, no per ser jueu, catòlic, protestant, alemany, italià, etc.¹²

El subjecte modern vol emancipar-se; fins i tot del costum, la tradició. És per això que el **jove Hegel** critica la **pèrdua del món**: el subjecte s'ha separat i **no pot viure en la separació**. **Hegel** creu en un subjecte buit: *mirar endins no fa res*.

Subjecte	
Operador del món social .	
Com a individu , ha de fragmentar-se en una multiplicitat d'identitats.	
Si s'unifiqués, esdevindria una casa .	
Persona	Persona i subjecte són diferents , perquè el subjecte és per una banda una persona : <i>una identitat</i> .

Figura 48. Subjecte segons Hegel

Com s'ha vist, **Hegel** afirma que la **reflexió** és el **moment** de la vida del **concepte**. Tot s'adequa i no s'adequa al seu concepte: *en relacions finites sempre hi ha quelcom que queda per ser, que és inabastable*.

Figura 49. La identitat i no identitat d'un objecte i el seu concepte segons Hegel

El conflicte és la vida de la revolució; el mateix conflicte que hi ha al **concepte** que eternament evoluciona en **Hegel**.

¹² Georg Wilhelm Friedrich Hegel. *Filosofia del Dret* (1821), §209.

2.3.1 Voluntat

La **voluntat general** tal i com la pensava **Jean-Jacques Rousseau** tenia un caire **absolut**, més enllà de les voluntats individuals. Això, precisament, a la reunió d'aquestes voluntats individuals, és al que anomena **voluntat de tots**.

Voluntat general	Voluntat de tots
Absoluta , més que les seves parts.	Reunió de les voluntats individuals .
Són el mateix.	

Figura 50. Voluntats general i de tots segons Rousseau

Per **Hegel**, la **voluntat de tots no és la voluntat general**. Cada cop que una persona dona un **vot**, es converteix en **esclava**: sembla que doni representació, però en el fet de donar-lo queda **desposseïda de poder** (*els representants fan el que els dona la gana*).

En **representar** la voluntat general, queda **limitada**: *representar és dona forma*. Això és el mateix que li passava a la *πόλις*. Els **Ritterians** insisteixen en l'**especificitat** inherent del **particular**.